

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๐๘

พุทธศาสนธรรมชั้นต่าง ๆ จนถึงรื้อภพหรือชาติ

หลักศาสนธรรม คือเส้นทางเดินของความประพฤติ จะเรียกว่าแบบแผนเครื่องดำเนินของความประพฤติทางกาย วาจา ใจ ก็ไม่น่าจะผิด

เขาปลูกบ้านสร้างเรือน ปลูกตึก ปลูกห้าง กว้างใหญ่สูงยาวขนาดไหน ย่อมขึ้นอยู่กับแบบแปลนแผนผังเป็นสำคัญ บ้านเรือนตึกห้างนั้น ๆ จึงจะทรงคุณภาพโดยสมบูรณ์ ไม่ทำแบบสุมเตาเอาตามใจชอบ ซึ่งผลจะเกิดความเสียหายเมื่อภายหลัง ผู้สร้างต้องถือแบบแปลนเป็นแบบฉบับ จะวางรากฐานลึกลงขนาดไหน ต้องการความมั่นคงเพียงไร จะทำกี่ชั้น ต้องคำนวณให้ถูกต้องตามแบบแปลน ซึ่งเป็นที่รับรองไว้แล้ว ไม่เช่นนั้นจะไม่เป็นไปเพื่อความถูกต้องมั่นคง ปลูกขึ้นไม่กี่วันก็ปึกล้มทับคนตาย ดังที่เห็น ๆ กันอยู่ นั่นเพราะความโลภ เห็นแก่ตัว กลัวจะไม่ร่ำรวย ไม่ทำตามแบบแปลน ผลเสียหายจึงเกิดขึ้นอยู่บ่อย ๆ

ศาสนธรรมก็เช่นเดียวกัน ย่อมเป็นแบบฉบับแห่งความประพฤติของผู้หวังความสุข ความเจริญ ได้เป็นอย่างดี คำว่า ธรรม ก็มีหลายประเภท หลายชั้นหลายภูมิ เพื่อเหมาะสมกับจริตนิสัยของผู้มาเกี่ยวข้องอบรม เช่นเดียวกับแบบแปลนในการก่อสร้าง ผู้ยังไม่เข้าใจศาสนธรรมก็มีธรรมที่พอเหมาะกับภูมิไว้อบรม เพื่อความเข้าใจเบื้องต้น ผู้เข้าใจพอปฏิบัติได้ก็มีธรรมเป็นเครื่องอบรมเป็นขั้น ๆ ไป จนถึงขั้นสูงสุดตามภูมิอุปนิสัยสามารถ

ด้วยเหตุนี้ เวลาพระพุทธเจ้าประกาศธรรมสอนโลก จึงทรงหยิบยก อนุพุทธพิกถาธรรม ๕ ประการ ขึ้นแสดงเสมอ เพื่อให้เป็นไปตามนิสัยของผู้รับธรรม ซึ่งมีพื้นเพต่าง ๆ กัน อนุพุทธพิกถา ๕ แปลว่า ธรรมที่ทรงแสดงไปโดยลำดับ นับแต่เบื้องต้นจนถึงธรรมชั้นสูง คือ ทาน ศีล สวรรค์ อาทินพ เนกขัมมะ

ทาน ได้แก่การเสียสละด้วยเจตนาอันดีของผู้ให้ เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น เพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม ตลอดถึงประเทศชาติบ้านเมือง โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ เหมือนเขาซื้อขายกัน ทานเป็นเครื่องแสดงน้ำใจของผู้ให้ว่า เป็นผู้มั่งมีใจอันกว้างขวาง ไม่ตีบตัน และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้รับและผู้อื่น ให้มีความรักความเคารพนับถือได้ดี ใคร ๆ ก็รักชอบ ไปที่ใด คบกับใคร ไม่มีใครรังเกียจ มีบริษัทบริวารเพื่อนฝูงมาก ไม่ค่อยอดอยากขาดแคลน ถึงคราวอุบฉัยย่อมมีผู้ช่วยเหลือ นึกอยากได้อะไรในเวลาจำเป็นมักเห็นผลทันตา

คำว่า ทาน มีหลายประเภท เช่น วัตถุทาน พลทาน วิทยาทาน ซึ่งเป็นสิ่งที่โลกต้องการทั้งสิ้น ฉะนั้นทานจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการอยู่ร่วมกันของคนหมู่มาก เช่น ระหว่างสามีภรรยา ระหว่างพ่อแม่บุตร ระหว่างญาติมิตรเพื่อนฝูง ตลอดจนสังคมทั่วไป ละเว้นทานเสียมิได้

ขาดทานการเสียสละต่อกันเมื่อไร โลกต้องล่มจม เพราะมนุษย์ช่วยตนเองไม่ได้ ต้องอาศัยกันและกัน แม้เศรษฐีมีเงินเป็นล้าน ๆ ยังต้องอาศัยคนจนเป็นผู้ช่วยงาน และสนับสนุนรายได้คนละด้านละทาง ตามกำลังและความถนัดของแต่ละราย คนจนก็ต้องอาศัยคนมีเป็นที่เกาะที่อาศัย ทั้งนี้เพราะมนุษย์เป็นสัตว์หมู่สัตว์พวก ต้องอยู่ร่วมกันตลอดไป จะอยู่เพียงคนเดียวไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ทานจึงเป็นเครื่องสมัคสมานความอยู่ร่วมกันให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง คนจนก็ไม่พอลอดตาย ถ้าไม่เหลือกำลังจริง ๆ ซึ่งสุดท้ายที่คนอื่นจะช่วยได้

เมืองไทยเราเป็นเมืองพุทธแต่โบราณมา คนไทยจึงมีนิสัยเมตตา ชอบสงเคราะห์ให้ทานไม่เลือกหน้า ไปบ้านใดก็ขอกันรับประทานได้ ในสมัยพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ทวดของเรา ท่านดำเนินกันอย่างนี้ แต่สมัยนี้รู้สึกเปลี่ยนแปลงไปมาก อาจเนื่องจากการเห็นแก่ตัวมากขึ้น เพราะความเห็นห่างศีลธรรมก็อาจเป็นได้ แต่ก็ยังมีอยู่ตามหัวเมืองหรือชนบท เวลาไปทำมาค้าขายยังพอเที่ยวขอทานกันกินได้โดยไม่ถือกัน เพราะถือเป็นเรื่องมาจนเป็นนิสัยด้วยกันทั้งสองฝ่าย คือ ฝ่ายผู้ขอและผู้ให้

ศีล คือ ความสวยงามทางกาย วาจาที่แสดงออก ศีลจึงเป็นเครื่องประดับมนุษย์เรา ให้สงบเสงี่ยมงามตาไม่จิตจาง ยิ่งกว่าความสวยงามทางรูปร่างที่ปราศจากศีลเป็นเครื่องส่งเสริม ผู้มีศีลเป็นเครื่องประดับกาย วาจา ย่อมสวยงามอยู่โดยสม่ำเสมอทุกเพศทุกวัย

ศีล แปลว่า ความปกติดีงามทางมรรยาท การแสดงออกทางกาย วาจา ไม่แสดงตาแสดงหู แสดงใจ ผู้มีศีลย่อมสงบเสงี่ยมงามตาน่าดู ไม่แสดงอาการคึกคะนอง อันเป็นลักษณะวานร คือสัตว์ชนิดไม่น่าดู

คำว่า สวรรค์ ท่านกล่าวไว้ว่ามี ๖ ชั้น สำหรับเป็นที่อยู่ของคนมีบุญอันได้บำเพ็ญไว้แล้วตามกำลังแห่งพื้นเพของตน ๆ คำว่า สวรรค์ ก็คือ การเสวยวิบากแห่งบุญกรรมที่ตนทำไว้แล้วนั้นแล ผู้จะไปสวรรค์ได้ต้องเป็นผู้มีบุญ เป็นวิบากแห่งกุศลอยู่แล้ว จึงจะไปเสวยผลอันดีในสวรรค์ได้ตามขั้นนั้น ๆ ฉะนั้น ผู้ต้องการไปเสวยผลอันพึงพอใจในสวรรค์ขั้นนั้น ๆ ก็ต้องเป็นผู้รัก ทาน ศีล ภาวนา บำเพ็ญธรรม เหล่านี้ด้วยความสนใจโดยสม่ำเสมอ ต้องได้ไปสวรรค์ชั้นใดชั้นหนึ่งโดยไม่ต้องสงสัย เพราะพระพุทธเจ้าไม่เคยสร้างบารมีเพื่อโกหก

หลอกลวงโลก โดยการสั่งสอน แต่ชื่อว่าบาป บุญ นรก สวรรค์ พรหมโลก นิพพาน แต่ตัวจริงของ บาป บุญ นรก สวรรค์ พรหมโลก นิพพานไม่มี

ธรรมทั้งหมดที่เป็นศาสนธรรม ล้วนเป็นสวากขาตธรรม ที่ตรัสไว้ชอบทุกบทุกบาทแล้ว จึงขอให้พวกเราชม และเสวยผลของตัวจริงแห่งบุญ สวรรค์ พรหมโลกและนิพพานด้วยตัวเอง โดยการบำเพ็ญคุณงามความดีทั้งหลายเถิด ดีกว่าได้อ่านแต่ชื่อ จำได้แต่นามของธรรมเหล่านั้น จะสมพระทัยที่เมตตาโปรดสัตว์และรื้อชนสัตว์ เพราะการทรงสั่งสอนด้วยความเหนื่อยยาก นับแต่เริ่มแรกตรัสรู้จนตลอดวันเวลาปรินิพพาน

อาทีนพ คือโทษแห่งกาม ได้แก่ ความรัก ความใคร่ในกาม ธรรมเป็นกลางๆ หมายความว่ากว้างขวาง เช่น ความใคร่ในวัตถุ อารมณ์ทั้งหลาย อันเป็นที่พึงพอใจต่าง ๆ หาประมาณมิได้ ดังใคร่ในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในเครื่องสัมผัส แต่ละอย่างๆ อันเป็นที่ถูกเนื้อต้องใจ ย่อมทำให้เกิดความรักความใคร่ปรารถนาอยากได้มาเซยชิดติดแนบกับอกตกมาเป็นของตนหมดทุกสิ่งทุกอย่าง บรรดาที่มีอยู่ในโลกทั้งสาม แม้ความรักใคร่ไม่มีวันอึดพอ จะชนทุกซอกง่าทุกเขาใหญ่ มาทับหัวใจให้แหลกละเอียดไปทั้งร่างกายในขณะนั้น ก็ยอมตายไปกับความรักความใคร่นั้นๆ เพราะความลุ่มหลงไม่มีวันมีคืน จุตลากไป

ฉะนั้น ท่านจึงสอนให้เห็นโทษของมันว่า เป็นก้อนทุกข์อันใหญ่หลวง มิใช่ก้อนเบาๆ เหมือนก้อนอิฐ พอจะเหวี่ยงไปได้อย่างง่ายดาย ที่จะหลงเพลินกับมันจนไม่รู้จักเป็นจักตาย

ที่สัตว์โลกทุกซอกกันอยู่ทุกหย่อมหญ้า ส่วนมากก็เพราะความรักความใคร่นี้แล เป็นเชื้อเพลิงอันสำคัญ นอกจากนั้นยังมีความเกลียด ความโกรธ เพราะความไม่พอใจ ซึ่งเป็นเหมือนหินก้อนใหญ่ตกลงมาทับเพิ่มเข้าอีก

ถ้าใจเป็นวัตถุ ต้องแตกกลายเป็นจุณวิจุณไปนานแล้ว แต่ใจเป็นนามธรรม จึงทนทานมาได้จนปานนี้ แม้จะได้รับความทุกข์ทรมานมากมาแต่ต้นกำเนิดของภพชาติต่างๆ ซึ่งเคยท่องเที่ยวมานานแสนนาน จนถึงชาติปัจจุบันแห่งร่างนี้ตายไปแล้ว ใจยังไม่ยอมตาย ไม่ยอมฉิบหายไปกับร่างนั้นๆ เพราะทุกข์ทั้งหลาย

เนกขัมมะ คือการออกจากกามโดยทางมัชฌิมาปฏิปทา คือ มรรคแปด ประการ ได้แก่ สัมมาทิฐิ จนถึง สัมมาสมาธิ แต่หลักใหญ่ก็อยู่ที่ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปो สัมมาสติ อันเป็นเรื่องของปัญญาและสติ ที่จะบุกเบิกขวากหนาม คือกิเลสทั้งหมดไปได้

ด้วยความสะดวกปลอดภัย ดังพระพุทธเจ้า และพุทธสาวก ท่านเสด็จออกและบำเพ็ญด้วย
มรรคเหล่านี้

ใครอย่าอวดดีเดินทางลัดโดยตัดมรรค อันพร้อมด้วยองค์แปดนี้อย่างใดอย่างหนึ่ง
ออก เพื่อคล่องตัวไม่พะรุงพะรัง และข้ามทุกข์ได้อย่างรวดเร็วตั้งใจหมาย ถ้าไม่ยากนอน
กอดทุกข์เพราะความซี้เกียจมักง่าย อันเป็นกิเลสชนิดเสื่อซ่อนเล็บ กล่อมให้หลับทั้งลืมตา
อ้าปากพูดได้ อย่าพากันหาญทำแข่งครู คือศาสดา เพราะมรรคทั้งแปดนี้ พระพุทธเจ้าทรง
บำเพ็ญจนได้ตรัสรู้ ประจักษ์พระทัยมาก่อน จึงทรงสอนไว้ สรุปรุธรรมนั้นลงใน ไตรสิกขา
คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

ใครจะเดินเพียงสมาธิอย่างเดียวก็ถึงความพ้นทุกข์ หรือเดินทางปัญญาอย่างเดียว
ไม่มีสมาธิการปักจิตบ้างเลย ก็ถึงความพ้นทุกข์ได้ตั้งใจหมาย ก็ลองเก่งดู ต้องเป็นเช่นคน
เดินทางไกลโดยไม่ต้องพักผ่อนหลับนอนกันเลย มีแต่ตั้งหน้าเดินทั้งวันทั้งคืนเพื่อความถึง
จุดที่หมายเร็วเข้า สุดท้ายก็ไปไม่รอด คือตายเสียก่อนจะถึงที่นั่นแล

ผู้ใช้ปัญญาอย่างเดียว ไม่มีสมาธิ เครื่องพักผ่อนจิตบ้างเลยนั้น กลัวกิเลสจะได้เผา
ศพไปเสียก่อนที่ผู้นั้นจะได้เผาศพกิเลสด้วยปัญญา

อนุப்புพิกถา ที่แสดงมาโดยสังเขปกี้เห็นควรยุติ

เราทุกท่าน ทั้งนักบวชและฆราวาสซึ่งเป็นชาวพุทธหรือลูกพระตถาคตด้วยกัน
ได้มาเรียนและปฏิบัติอบรมตนตามหลักวิชาพุทธศาสนา ก็เพื่อรู้เรื่องความผิดถูกชั่วดีที่มี
อยู่กับตนด้วยกัน โดยอาศัยใจเป็นผู้นำ ใจถ้าขาดการอบรมในทางที่ถูกก็จะพากาย วาจา
เป็นไปในทางผิด จำต้องอาศัยธรรมเป็นเข็มทิศทางดำเนิน ความเชื่อธรรมนั้นแลเป็น
ถูกต้องดีกว่าเราเชื่อเรา ซึ่งมักทำ มักพูด มักคิด แต่ทางที่ผิดเป็นนิสัย จึงเชื่อไม่ได้

วันเวลาหนึ่งๆ ใจเราเป็นอย่างไรบ้าง ควรสังเกตด้วยธรรม คือสติ คิดอ่านตามด้วย
ปัญญา ปกติจิตถูกกิเลสบังคับให้ตั้งโรงงานผลิตทุกข์ ออกจำหน่ายจ่ายแจกอยู่ตลอดเวลา
แต่ขายไม่ขาด เพราะต่างคนต่างผลิต ต่างคนต่างมีเงินหาที่เก็บที่ปลงวางไม่ได้ เต็มไปด้วย
ทุกข์ซึ่งเป็นผลจากโรงงาน ฉะนั้นจงพยายามช่วยจิตทำลายโรงงานวัฏจักรด้วยความเพียร
โดยอาศัยสติปัญญาเป็นเครื่องมือทำลาย ถ้าโรงงานวัฏจักรไม่พังทลายลงเสียเมื่อใด จะหา
ความสุขอันพึงหวังไม่ได้ตลอดไป ไม่เลือกว่าภพไหนก็คือภพที่มีกิเลสและกองทุกข์เป็น
นายคุมหนักโทษอยู่โดยดี เพื่อความเป็นอิสระจากการคุมขัง จงพากันเผาโรงงานของมันให้
ย่อยยับสิ้นซากไปจากใจ นั่นแลคือความสุขอันพึงหวังแท้

ต้องระวังงานแก็กิเลสทุกแขนง ซึ่งมักมีสายลับของกิเลสแอบเข้าไปทำงานอยู่ด้วย โดยไม่เลือกกาลสถานที่ เพราะกิเลสนั้นแหลมคมมากเกินกว่าสติปัญญาธรรมดาจะสอดรู้ และจับตัวมันได้ กลมายาของมันมีหลายเล่ห์หลายเหลี่ยม ร้อยพันพันคม และตามติดเรา อยู่ทุกขณะในอิริยาบถต่างๆ เช่นแอบกระซิบว่า หิวกระหายบ้าง เข้าเกินไปบ้าง สายเกินไป บ้าง เห็นดเหนียวอ่อนเพลียบ้าง ค่อยทำค่อยเป็นค่อยไปเถอะ เครื่องนี้เดี่ยวขาดกลางคัน ไม่ทันเห็นผลบ้าง พอเริ่มจะเดินจงกรมชักปวดแข้งปวดขา เดินไม่สะดวกบ้าง จะเริ่มนั่งสมาธิภาวนา ตามองดูนาฬิกาเสียก่อนว่าเวลาเท่าไร เข็มนาฬิกาถึงเลขนั้น ชีตนั้นแล้วจะได้หยุด ราวจะถูกจับไปฆ่าบ้าง เวลาอยู่เฉยๆ แบบไม่มีสติราวกับคนลึนท่า หรือคนบ้า ไม่สนใจดูเวล่ำเวลาบ้าง ขณะเดินจงกรมหาบหามความขี้เกียจอ่อนแอเต็มหัวใจ สติไม่อยู่กับตัว ใจเหม่อลอย เพราะกิเลสสะกดหัวใจระลึกรรุธธรรมอะไรไม่ได้บ้าง

“เอ้ นี่มันยังงัยกัน นั่งภาวนาก็แล้ว เดินจงกรมก็แล้ว ไม่เห็นได้เรื่องอะไร นอนดีกว่า” แล้วก็ล้มตมลงหมอนเสียงดังราวกับคนล้มตายทั้งยืน ตะวันโผล่ครึ่งฟ้ายังไม่ฟื้น จากตายทั้งหลับ พอตื่นขึ้นมาผลอผวาตาไม่ลืม “โธ่ วันนี้แยะ วันหลังแก้มือมันอย่างเผ็ดร้อน” พอวันหลังก็อีกนั้นแหละ สุดท้ายไม่ได้ทำอะไรติดมือ เรื่องของธรรมไม่ปรากฏ ตลอดเวลาเต็มไปด้วยเรื่องกิเลสกล่อมคนให้หลับทั้งสี่อิริยาบถ สุดท้ายก็มาตำหนิธรรมว่าไม่ให้ผลบ้าง มรรค ผล นิพพาน หมดเขต หมดสมัยแล้วบ้าง ตنبุญน้อยวาสนาน้อย ไปไม่ไหวบ้าง เหล่านี้ล้วนเป็นกลอุบายของกิเลส กล่อมคนในวงความเพียรทำต่างๆ ไม่เว้นแต่ละท่า ที่มันจะไม่แอบซ่อนเข้าไปทำการรวนให้ล้มเหลว ฉะนั้น จำต้องระวังอย่างเข้มงวด ทุกอาการที่เคลื่อนไหว จงมีสติประคองตัว ประคองความเพียร อย่าให้เสียท่ามัน

ส่วนมากพวกเรามีแต่พวกเสียทำให้มันทั้งนั้น ในขั้นเริ่มแรกที่ยังไม่ปรากฏผลแห่งธรรมขั้นที่ใจ นับแต่สมาธิขึ้นไป พอถึงขั้นปัญญาและสติปัญญาอัตโนมัติแล้ว นั้นแลถึงจะทราบว่าคุณกิเลสเอาของดีไปกินหมด ปรากฏแต่ร่างเหมือนเศษคน เศษพระกรรมฐาน เคลื่อนที่ และทราบย้อนหลังไปโดยตลอด เพราะสติปัญญาขั้นนี้เป็นขั้นตามเก็บกวาดกิเลส มาเผาด้วยตปธรรม มันขยับตัวออกแง่ใด วิธีใด สติปัญญาขั้นนี้ทันทุกระยะ และตามฆ่าตามเผากิเลสอย่างเพลิงเปลวด้วยความเพียรทำต่างๆ ถึงกับล้มเวล่ำเวลาและความเหน็ดเหนื่อยต่างๆ เพราะจิตมิได้ส่งออกนอวงความเพียร จนกิเลสรวมตัวเข้าไปอยู่ในจุดเดียวคือใจ และนี่แล คืออวิชชาแท้ มีอันเดียว ไม่มีบริษัทบริวาร เพราะถูกสังหารทำลายและเผาด้วยตปธรรมไปหมดแล้ว

จากนั้นก็เผาตัวอวิชชาเป็นวาระสุดท้าย ด้วยมหาสติ มหาปัญญา

โลกธาตุภายในจิตดับสนิท ไม่มีกิเลสแม้ร้อยไหวดังให้ปรากฏเลย นั้นแลแดนพื้น
 ทุกข์ที่ตะเกียกตะกายมาด้วยความลุ่มลุกคลุกคลานในชั้นเริ่มแรก มาได้ชัยชนะแบบ
 อัศจรรย์ในธรรมบทว่า โย สหสฺสํ สหสฺเสน สงฺคามเม มานุเส ชินเ เอกณฺจ เชยฺยมตฺตนาํ
 ส เว สงฺคามชุตฺตโม การชนะคนอื่นคุณด้วยล้าก็ไม่จัดว่าเป็นความชนะที่น่าชมเชย
 นอกจากนั้นยังเป็นเหตุเคียดแค้นก่อเวร ไม่เหมือนผู้ชนะกิเลสของตนเพียงคนเดียว ซึ่ง
 ประเสริฐสุดกว่าสงครามเหล่านั้น”

การชนะกันในสงคราม เราเคยทราบมาแต่วันรู้เพียงสา ไม่ปรากฏว่าใครครองความ
 วิเศษเป็นสุขปราศจากภัยเวร นอกจากผู้แพ้ทั้งทุกข์ ทั้งเคียดแค้นและก่อกรรมก่อเวร ต่อ
 กันไม่มีสิ้นสุด แม้ผู้ชนะก็หาความสุขเพราะการชนะไม่ได้ นอกจากเสกสรรกันขึ้นตาม
 ประสาภิเลส ที่ชอบเสกสรรเท่านั้น

ความจริงนั้นคือ คู่กริกันนั้นแล ทั้งผู้แพ้และผู้ชนะ ที่หาบหามทุกข์หนักยิ่งกว่า
 ใครๆ ที่ไม่ได้เป็นสงครามกัน

การแพ้ความโลภ ความโกรธ ความลุ่มหลงมมกาย ปล่อยให้สิ่งสกปรกโสมนมเหล่านี้
 ขึ้นเหยียบย่ำทำลายหัวใจอยู่ตลอดเวลา ทุกภพทุกชาติมา ก็หาความสุขมิได้เช่นกัน ถ้ามี
 การเคียดแค้นกิเลส และต่อสู้กับกิเลสของตน จะดีกว่าการเคียดแค้นให้คนอื่นและต่อสู้กับ
 คนอื่นด้วยอาการต่างๆ เป็นไหนๆ แต่โลกไม่ว่าท่านว่าเราไม่สนใจคิดแบบนี้กัน พอมี
 ทางออกจากทรงชั่ง คือวิภูวน และความทุกข์ทั้งหลายที่กิเลสสร้างขึ้นมา อย่างน้อยก็พอ
 มองเห็นความผิดความถูกของตัวบ้าง ก็ยังดีกว่าปล่อยให้กิเลสชนิดต่างๆ มีความโลภ
 ความโกรธ ความหลง เป็นต้น เหยียบย่ำทำลายจิตใจอยู่ตลอดเวลา ดังที่โลกยอมรับกัน ไม่มี
 มีทางปฏิเสธ

ต่อไปนี้จะพูดถึงเรื่องราวแห่งภพชาติ ที่พาสัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานอยู่ไม่วาย
 เพราะความเกิดแล้วตายแล้วอยู่ไม่หยุด การอยากรู้เรื่องราวแห่งภพชาติประจักษ์ใจ หากสงสัย
 ต้องค้นคว้าด้วยการปฏิบัติธรรม คือจิตตภาวนาเป็นสำคัญ ดังพระพุทธเจ้าและสาวก
 ดำเนินมา ท่านรู้ภพชาติและตัดภพชาติได้ด้วยการปฏิบัติธรรม ไม่ใช่ด้วยการคิดคาดคะเน
 หรือต้นเตาเอาเฉยๆ ดังที่โลกคิดและเดากัน แต่ไม่เคยแลเห็นความจริง เหมือนท่านผู้
 ปฏิบัติด้วยตนเอง เพราะจิตเป็นของละเอียดมาก ยากที่จะเข้าใจด้วยความคิดเดาเอาเฉยๆ
 ต้องปฏิบัติต่อจิตด้วยจิตตภาวนา เนื่องจากจิตซาบซ่านรับรู้ไปทั่วร่างกายแม้เป็นวัตถุ
 ความรู้ที่ซาบอยู่ทั่วร่างกายนั้น คือกระแสของจิต ไม่ใช่ตัวจิตแท้ เช่นเดียวกับต้นไม้มีเพียง

ต้นเดียวแต่กิ่งก้านรากฝอยของต้นไม้มีมาก ยากจะตัดได้ขาดทุกกิ่งทุกแขนง และทุกรากฝอยได้

เบื้องต้น ท่านสอนให้ภาวนาโดยมีคำบริกรรมบทใดบทหนึ่งกำกับจิต ไม่ให้คิดไปอื่น ให้จิตบริกรรมอยู่กับธรรมบทนั้น เช่น พุทโธ หรือ ธัมโม เป็นต้น ด้วยความมีสติควบคุมจิตไปทุกคำที่บริกรรม จิตเมื่อมีธรรมเป็นเครื่องยึดอยู่จุดเดียว สัมผัสกันก็จะสงบตัวเข้ามาอยู่เป็นเอกเทศ ที่ท่านเรียกว่า จิตสงบ หรือ จิตรวม ขณะจิตสงบนั้นแล จะรู้จิตได้ชัด เพราะเป็นความรู้เด่นอยู่เพียงอันเดียว จิตสงบมากเท่าไรยิ่งทำให้รู้จิตได้ชัดเจน หายสงสัย เมื่อสงบบ่อยๆ เพราะการภาวนาอยู่เสมอ ย่อมเป็นจิตที่มีรากฐานมั่นคงขึ้นมา ที่เรียกว่า จิตเป็นสมาธิ คือ ความแน่นหนามั่นคง ไม่เอนเอียงโยกคลอนไปตามอารมณ์ต่างๆ อย่างง่ายดาย และเป็นบาทฐานแห่งวิปัสสนาปัญญาได้ดี

จากนั้นก็เริ่มพิจารณาทางปัญญา คลี่คลายดูส่วนต่างๆ ของร่างกายโดยทางปฏิกุศล เป็นของไม่สวยงามบ้าง โดยอนิจจัง ความแปรสภาพทุกอาการอยู่เสมอบ้าง โดยทุกขัง มีทุกข์บีบคั้นอยู่ทั่วสรรพางค์ร่างกายบ้าง โดยอนัตตา หาความเป็นตัวเป็นตน เป็นเราเป็นเขา มีไหมบ้าง โดยทางธาตุว่า นี่คือนอกธาตุสี่ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ล้วนๆ บ้าง ตามแต่ความถนัดจะพิจารณาในลักษณะใดได้ทั้งนั้น ไม่ขัดกับธรรม การพิจารณาในอาการต่าง ๆ ของร่างกายด้วยปัญญา ย่อมเห็นตามเป็นจริงไปโดยลำดับ และถอนอุปาทานในร่างกายไปพร้อมๆ กัน จนถึงขั้นปล่อยวางรูปกายได้

จิตก็นับวันเด่นดวงและเป็นตัวของตัวยิ่งขึ้น เพราะกระแสของจิตรวมเข้าสู่จุดเดียว จำพวก เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ซึ่งเป็นอาการหนึ่งๆ ของจิต ก็พิจารณาในลักษณะเดียวกันกับกาย คือ โดยทางไตรลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสามไตรลักษณ์ จนเป็นที่เข้าใจด้วยปัญญา ใจย่อมปล่อยวางได้อย่างหายห่วง

ตอนนี้แล ผู้ปฏิบัติจะทราบได้ชัด เรื่องวางแห่งภพแห่งชาติ และอุปาทานในชั้นนี้ได้ถูกถอนไปหมดแล้ว ยังเหลือเฉพาะตัวภพ ที่ติดแนบราวกับเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับใจ

สติปัญญาอัตโนมัติที่แหลมคมทุกด้านขุดค้นลงที่จุดอันเป็นตัวภพนั้น ไม่หยุดยั้งราวกับธรรมจักร หมุนรอบตัว และโค่นตัวภพนั้นลงเผาด้วย มหาสติ มหาปัญญา ไม่มีซากสมมุติแม้ปรมาณูเหลืออยู่ภายในใจเลย

ท่านผู้รู้แล้ว รื้อแล้วซึ่งวางแห่งภพชาติ ขาดกระเด็นอย่างไม่มีร่องรอยสมมุติเหลืออยู่เลย ด้วยการพิสูจน์โดยทางจิตตภาวนา ดังพระพุทธเจ้าและพระสาวกพาดำเนินมาเมื่อถึงที่นี้แล้วเป็นอันว่าพ้นภัยทั้งมวล ไม่มีอะไรกังวลใจอีกต่อไปตลอดอนันตกาล

ท่านผู้ใดอยากรู้ยากเห็นว่า จิตตายแล้วเกิดอีก หรือตายแล้วสูญ กรุณาพิสูจน์
ทางด้านจิตตภาวนาอันเป็นหนทางให้เข้าถึงความจริง ความจริงมีอย่างไรภายในจิตจะ
ทราบเองด้วยจิตตภาวนา ซึ่งถึงขั้นที่ควรรู้ควรเห็น ไม่มีใครและอะไรมาปิดบังไว้ได้
นอกจากกิเลสของตัวปิดบังตัวเองเท่านั้น จะไปตำหนิใครได้ลงคอเล่า

ถ้าต้องการรู้ความจริง คือตายแล้วเกิดอีก หรือตายแล้วสูญ ที่มีอยู่กับทุกคน จึงควร
ค้นคิดด้วยทางจิตตภาวนา ไม่ควรฝืนคิดโดยลำพังตัวเอง กลัวจะถูกกิเลสพันหนักเข้า จน
กลายเป็นแห้วพันลึง ลึงตัวคะนองอยู่ไม่เป็นสุข มีอคว่ำเอาแห้วมาทอดลงในน้ำ สุดท้าย
ลึงตัวคะนองเลยกลายเป็นปลาที่ถูกแห้วพันตายเปล่า ๆ

การแสดงธรรมก็เห็นว่าสมควร จึงขอยุติ

